सर्वस्वदक्षिण पु० सर्वस्वं दक्षिणा यत्र । विश्वजिन्नामकयागभेदे सर्ववेदसशब्दे द्रव्यम् । [२सकलक्षिणहेतौ त्रि० ।

सर्वहित न० सर्वेषां हितम् । १मरिचे राजनि० ५ वर्ग० ।

सर्वाङ्गसुन्दर पु० औषधभेदे "रसगन्धकतुल्यांशौ द्वौ भागौ टङ्कणस्य च । मौक्तिकं विद्रुमं शङ्खमथवीयं समांशतः । हेमभस्मार्द्धभागञ्च सर्वं खल्ले विमर्दयेत् । निम्बद्रव्यं योजेन पिष्टिकां कारयेद्भिषक् । पश्चात् गजपुटं दद्यात् शीतलञ्च समुद्धरेत् । हेमभस्मसमं तीक्ष्णं तीक्ष्णं द्वौ टङ्कणौ मतः । एकीकृत्य समस्तानि सूक्ष्मचूर्णानि कारयेत् । ततः पूजां प्रकुर्वीत भक्षयेत् दिवसे शुभे । सर्वाङ्गसुन्दरो ह्येष रोगराजनिकृन्तनः । वातपित्तज्वरे घोरे सन्निपाते सुदारुणे । यक्ष्मास्य गुल्मोरोगे मेहे गुल्मे भगन्दरे । निहन्ति वातजान् रोगान् श्लेष्मकांश्च विशेषतः । विषपत्रीमधुयुक्तं हतयुक्तमथापि वा । भक्षयेत् पर्णखण्डेन सितया चाद्रकेण वा । गुडूचीरस संहितं प्रमेहे च विशेषतः । रसरत्नाकरोक्तः सिद्धयोगो रसोत्तमः । राजिकाहिङ्गुतैलाम्लं लवणाद्यं विवर्जयेत्" भैषज्यरत्ना० । अत्र हेमभस्मः सर्वद्रव्यार्द्धत्वमिति मतान्तरम् ।

सर्वाङ्गीण त्रि० सर्वाण्यङ्गानि व्याप्नोति ख । सर्वावयवव्यापके "सर्वाङ्गीणे तरुत्वचे" इति माघः ।

सर्वाणी स्त्री सर्वैः स्व आनयति मोक्षं धा-नी-ड पूर्वपदादिति णत्वम् । दुर्गायाम् "सर्वान् मोक्षान् प्रापयति जन्ममृत्युजरादिकम् । चराचरांश्च विश्वस्थान् सर्वाणी तेन कीर्त्तिता" ब्रह्मवै० प० ५४अ० तन्निरुक्तिः ।

सर्वानुकारिणी स्त्री सर्वमनुकरोति अम्+कृ-णिनि ङीप् । १गाजपण्यांस राजनि० २सकलसदृशे त्रि० स्त्रियां ङीप् ।

सर्वानुभूति स्त्री सर्वेषामनुभूतिर्यत्र । १श्वेतत्रिवृतायाम् अमरः २सत्त्वज्ञानिनि त्रि० ३जिनभेदे हेमच० ।

सर्वान्नभोजिन् त्रि० सर्वं भक्ष्यं सर्वाण्यन्नानि वा भुङ्क्ते भक्ष-णिनि । सर्वान्नभक्षके अमरः । [भक्षके अमरः

सर्वान्नीन त्रि० सर्वेषामन्नं सर्वमन्नं वा भुङ्क्ते ख । सर्वान्न

सर्वाभिसम्भिन् पु० सर्वत्र आधारत्वे अभिसम्भाक्त्यस्य इनि । १सर्वत्राभिसम्भिमति जने २छद्मतापसे त्रिका० ।

सर्वाभिसार पु० अभिसियते यत्र अभि+सृ-भावे घञ् दीर्घः । चतुरङ्गसैन्यसन्नाहेन युध्यमानभेदे ।

सर्वार्थसिद्ध पु० सर्वेषु अर्थेषु सिद्धः । १बुद्धे अमरः ६तत् २सर्वत्राभीष्टसिद्धियुते त्रि० ।

सर्वार्थानुसाधिनी स्त्री "धर्मादीन् चिन्तितान् यस्मात् सर्वलोकेषु यच्छति । ततो देवी समाख्याता सा सर्वार्थानुसाधिनी देवीपु० ४५अ० निरुक्तायां दुर्गायाम् ।

सर्वावसर पु० सर्वेषां कर्मणामवसरोऽवकाशो यत्र । अहोरात्रे त्रिका० । [२सकलास्त्रयुते त्रि० ।

सर्वास्त्रा स्त्री सर्वाणि अस्त्राणि यस्याः । १देवीभेदे हेमच०

सर्वाह्न पु० सर्वमहः टच समा० ह्नादेशः णत्वम् । सकलदिने

सर्वौघ पु० सर्वेषां चतुरङ्गसैन्यानामोघो वृन्दमभिसारे यत्र । व्याप्तोभूतसर्वसैन्याभिसारे अमरः कर्म० । २सर्वजलवेगे मेदि०

सर्वौषधि स्त्री कर्म० । "कुष्ठमांसीहरिद्राभिर्वचागैरेयचन्दनैः । सुराचम्पककर्पूरैर्युक्तः सर्वौषधिः स्मृता" इत्युक्ते कुष्ठादिद्रव्यवर्गे राजनि० । हेमाद्रौ कन्दोगपरिशिष्टे "कुष्ठं मांसी हरिद्रे द्वे सुरागैरेयचन्दनम् । वचा चम्पकसुस्तञ्च सर्वौषध्यो दश स्मृताः" ता एवोक्ताः । भक्तचन्द्रिकायामेता एव सर्वौषधिगणत्वेनोक्ताः ।

सर्वौषधिगण पु० सर्वासामौषधीनां गणः । "सुरा मांसी वचा कुष्ठं गैरेयं रजनीद्वयम् । शठीचम्पकसुस्तञ्च सर्वौषधिगणः स्मृतः" शब्दच० उक्ते द्रव्यगणे ।

सर्षप पु० सृ-अप सुक् च । (सरिषा) १सस्यभेदे अमरः । "सर्षपस्तु रसे पाके कटुर्हृद्यः समक्षिकः । तीक्ष्णोष्णः कफवातघ्नो रक्तपित्ताग्निवर्द्धनः । रक्षोहरोजयेत् कण्डूकुष्ठशोफक्रमिप्रहान् । यथा रक्तसर्षपा गौरः किन्तु गौरोवरो मतः" तच्छाकगुणाः "कटुकं सार्षपं शाकं नक्तमूलमलं गुरु । अम्लपाकं विदाहि स्यादुष्णं रूक्षं त्रिदोषकृत् । सक्षारं लवणं तीक्ष्णं स्वादु शाकेषु निन्दितम् । तीक्ष्णोष्णं सार्षपं नाम्लं वातश्लेष्मविषापहम् । कण्डूकृमिहरं दृष्टकुष्ठघ्नं रुचिकारकम्" भावप्र० । "लाक्षालरगते भानौ वस्त्राणु दृश्यते रजः । तैर्चतुर्भिर्भवेल्लिक्षा षड्भिश्च सर्षपः" शब्दच० उक्ते २मानभेदे । ३खड्गिकायां स्त्री त्रिका० ङीप् ।

सर्षपतैल न० सर्षपस्य स्नेहः सर्षप+स्नेहार्थ-तैलच् । सर्षपस्नेहरूपे तैलभेदे "सर्षपतैलं तिक्तं कटुकं वातकफविकारघ्नम् । पित्तासृग्दोषदं क्रमिकुष्ठघ्नं तिलजयत्तुल्यम्" राजनि० ।

सल न० सल-अच् । जले भरतः ।

सलिल न० सल-इलच् । १जले अमरः । तद्वैकल्ये भलं जलवैकल्यशब्दे २०७२पृ० दृश्यम् । व्या०उक्ते २जलवति त्रि० उत्तराषाढानक्षत्रे जन्मराशिके ३चतुर्थस्थाने च